

A TERANGA (vendégszeretet) országa - Szenegál

A szenegáliak büszkék vendégszeretetükre, országukat a vendégszeretet földjének, nemzeti futballválogatottjukat „A Vendégszerető Oroszlánoknak” hívják. Ez a nyugat-afrikai, majd három-magyarországnyi területű, 14 millió lakosú ország nevét, az országot keletről és északról övező Szenegál folyóról kapta. Bár egy romantikusabb verzió szerint a wolof nyelvű „sunu gaal” azaz „a mi kenunk” kifejezésből ered az elnevezés, amely a XIV. században ideérkezett portugál és a bennszülött wolof halászok közti félreértésen alapul. Mások szerint al-Bakri arab földrajztudós által 1068-ban leírt 'Sangana' város után lett elnevezve. Mindenesetre a szenegáliak számára a „mi kenunk” teória a legnépszerűbb és legelfogadottabb verzió. A

szenegáli média gyakran hangoztatja is az ország területén élő különböző népeknek, hogy „egy csónakban evezünk.”

Archeológiai leletek tanúsítják, hogy területe már a prehisztórikus időkben is lakott volt. Az ásátások, négy nagyobb, egymástól független, de egyidőben zajló kultúra nyomait tárták fel. Területe illetve annak részei a történelem során a IX. században a Takur, majd a XIII-XIV. században a keleti, part menti területeken felemelkedő Jolof, majd a XIV. sz végétől előbb a Ghánai Királyság, majd a Mali Birodalom része volt, amelynek királyi székhelye egy időben a mai állam fővárosa, Dakar volt.

A nyugat-afrikai partok mentén hajózó európaiak számára a Szenegál folyó torkolata az első olyan hely volt a Nyugat-Szahara által kísért sivatag partok mentén, ahol felfrissülésre lelhetnek. Déli irányba továbbhaladva és az afrikai kontinens legnyugatibb pontját, a Cape Verde-fokot („Zöld-fok”) megkerülve, a Gambia folyó még csábítóbb torkolata fekszik, ahol a folyómeder elég széles ahhoz, hogy a tengerjárók akár 150 mérföldnyire is felhajózzanak a torkolattól.

Attól kezdve, hogy az európaiak megkezdtek a terület XV. századi felderítését ez a két hatalmas folyó folyamatosan az érdeklődés középpontjában állt. Több mint egy évszázadig a portugálok birtokolták őket, akik a Szenegál folyót 1444-ben, a Gambiát pedig tizenegy évvel később, 1455-ben érték el. A XVI. században a franciák és britek érdeklődését is felkeltette a két folyam. A franciák a Szenegál torkolatában 1638-ban kereskedelmi lerakatot alapítottak, ahonnan 1659-ben St. Louis sokkal biztonságosabb szigetére költöztek. 1677-ben a hollandoktól elhódították a Dakar mellett fekvő Gorée-szigetét, amely egy sokkal védhetőbb, alig egy nagyobb sziklányi terület volt a Zöld-fok előtt, de a partvonal hajózási szempontból fontos pontja volt. A britek a Gambia-folyóra koncentráltak és a torkolattól mintegy 17 mérföldre a folyón felfelé 1661-ben megalapították a James erődöt.

Az első európai települések a XVI. században létesültek Szenegál területén. A franciák 1659-ben alapították meg Saint-Louis városát, amely a rabszolga-kereskedelem egyik központja lett. 1677-ben holland telepesek érkeztek a vidékre. A tengerpartot ezidőtájt a franciák ellenőrizték. Az 1680-as években a franciák egy különítményt küldtek, amely a James erőddel ellentétes folyóparton megalapította Alberdát.

Franciaország és Anglia a századforduló táján folyamatos harcban állt egymással. A XVIII. században az afrikai erődtípusok folyamatosan tulajdonost cserélnek, melynek végeredményeként a XIX. sz. elején britek a Gambia folyón és a torkolatában fekvő Banjul-szigeten európai ellenőrzést valósítottak meg, amely 1816-tól, a rabszolga-kereskedelem megtiltástól kezdődően, a tiltás érvényesítése érdekében folytatott harc egyik bázisává vált. A XIV-XIX. sz. során ugyanis a Szenegambia néven ismert terület lakosságának mintegy egyharmadát hurcolták el a rabszolga kereskedők, mely jövedelmező üzletágért a portugálok, hollandok, britek és franciák vívtak véres küzdelmet, egészen 1677-ig, amikor a franciák kaparintották meg a kereskedelem központját, a Dakar melletti, ma a Világörökség részét képező Gorée-szigetet. Ellentétben a britekkel, akiket csak a Gambia folyó mente érdekelt, a franciák megkezdték a szárazföld belsejének felderítését. Az 1850-es években a Szenegál folyón felhajózva, a szárazföld belsejében, Medinében alapítottak hídfőállást, majd 1883-ban a felfedező egységeik elérték a Niger melletti Bamakót is.

A rabszolga-kereskedelem betiltását követően a franciák érdeklődése más lehetséges meggazdagodási forrás felé fordult és megszerezték a Szenegál folyó melletti gumiarábikum kereskedelem ellenőrzését (a gumiarábikumot az i. e. 2. évezred első felében már ismerték az egyiptomiak, akik festékek és papiruszok kötőanyagául használták, az újkorban nyomda-, a papír- és a textiliparban, a cigarettagyártásban ragasztószerként, gyufafej, pirotechnikai anyagok, festékek, cipőkenőcsök, tinta, kötő-, illetve sűrítőanyagként alkalmazták). A gazdasági ellenőrzést katonai megszállás, majd mogyoróültetvények kialakítása követte. Szenegál Francia Nyugat-Afrika hídfőállásává vált, melynek kiindulópontja St. Louis volt.

Eközben El Hajj Omar Tall marabu (a „marabu” szó Nyugat-Afrikában iszlám szent embert jelent), az észak-szenegáli régióban kiterjedt muszlim birodalmat hozott létre. Katonái behatoltak a franciák által megszállt területekre és összecsaptak a csapatokkal. Bár csapatai vereséget szenvedtek, erőfeszítései másokat is arra ösztönöztek, köztük a wolof törzsbeli Lat Dior királyt, hogy áttérjenek az iszlámra és közös platformot hozzanak létre a franciák elleni harcra. A másik ilyen legendás marabu Amadu Bamba Sejk volt, az általa 1857-ben alapított iszlám murid testvériség, amely ma Szenegál egyik legjelentősebb vallási irányzata, a gyarmatosítás elleni harc egyik éllovasává vált.

A Hajsza Afrikáért (Scramble for Africa) néven ismert folyamat, mely során az európai nagyhatalmak 1881 és 1914 között elfoglalták, és - Líbia és Etiópia kivételével - maguk közt felosztották Afrika szinte teljes területét, Nyugat-Afrikában a franciák „sikerét” hozta. 1895-ig hat összefüggő területű francia gyarmatot alakítottak ki a régióban, amely az Atlanti-óceántól a mai Niger területéig terjedt és Francia Nyugat-Afrika néven vonult be a történelembe. Szenegálban volt a legerősebb a francia jelenlét. Dakar, 1857-ben történt megalapítását követően, 1920-ban a terület fővárosává vált (átvéve St. Louis addigi vezető szerepét) és a gyarmatok függetlené válásáig (1960) a francia nyugat-afrikai birodalom központja volt.

A XX. század elején lassú változások kezdődtek. 1914-ben a francia parlamentbe beválasztották az első fekete, szenegáli képviselőt. Egyre több szenegáli tanult Franciaországban, köztük a későbbi első elnök, Léopold Senghor is.

Szenegál 1958. november 25-től a Francia Közösség autonóm köztársasága lett, majd 1959. április 4-én csatlakozott a szomszédos Francia Szudánhoz (ma Mali Köztársaság), Felső-Voltához (ma Burkina Faso) és Dahomeyhez (ma Benin) megalakítva a Mali Államszövetséget, amely 1960. június 20-án elnyerte teljes függetlenségét. Két hónappal később, augusztus 22-én Szenegál mai területe kivált, és kikiáltották a független Szenegáli Köztársaságot. Az első elnök Léopold Senghor, egy a francia politikai rendszert jól ismerő, művelt, Franciaországban tanult filozófus és költő volt, ő írta a szenegáli himnuszt is. 1963-ban alkotmányt készíttetett Szenegál számára, amely az 1958-as új francia, de Gaulle-i alkotmányon alapult, amely a végrehajtó hatalmat az elnök kezébe adta. Az ő idejétől kezdődően Szenegál az Afrikában ténylegesen is, és nem csak nevében működő parlamentáris demokráciaként működött. 1976-ban engedélyezték két ellenzéki párt (Szenegáli Demokrata Párt és az Egyesülés a Demokratikus Megújulásért párt) működését és 1978-ban megtartották az első többpárti választásokat, amelyeket azóta is az elnök pártja, a Szocialista Párt nyer. 1980-ban Senghor visszavonult, és hatalmát az általa kiválasztott Abdou Diouf-nak adta át. Diouf idejében Szenegál jelentős nemzetközi szerepet játszott, aktívan részt vett a különböző békefenntartó műveletekben. Belpolitikája viszont időnként utcai zavargásokba torkollott. 1982 óta a déli Casamance tartományban szeparatista csoportok szórványosan összecsapnak a kormány csapataival.

A kölcsönös egymásra utaltság miatt Szenegál és Gambia 1982-ben megalakította a Szenegambiai Államszövetséget. Ennek keretében a két ország megőrizte teljes szuverenitását és önálló képviseletét a nemzetközi szervezetekben, viszont közösen intézték a védelmi, külügyi, közlekedési és távközlési ügyeket. Az államszövetség 1989-ben feloszlott.

A 2000-ben tartott elnökválasztáson Abdoulaye Wade ellenzéki jelölt legyőzte Dioufot. Ezt követte Szenegál történetében a második békés hatalomátadás és az első olyan, amelyben egyik párt a másiknak adta át a hatalmat. 2007. február 25-én Abdoulaye Wade-t újraválasztották és egészen 2012-ig vezette az országot, amikor helyét Macky Sall vette át.

Szenegálban szubtrópusi éghajlat uralkodik, május és november között délről monszun érkezik az országba, a száraz évszak december és április között van. Észak-Szenegálban a passzát befolyásolja az időjárást, november és március között pedig a forró, száraz harmattan nevezetű szél.

A lakosság 94 százaléka muzulmán. Az iszlám vallás berber kereskedők révén a VIII-XI. sz. elején érte el és hódította meg békésen és fokozatosan a szenegáli törzseket, amelyek a hit lelkes térítőivé váltak. A hívők több iszlám szufi rend vagy testvériség köré szerveződnek, melyek vezetői, a kalifák (marabuk), többnyire az irányzat alapítójának leszármazottjai. Szenegálban két nagy irányzat él, az egyik a ún. szunnita iszlám tidzsiani irányzata, a másik pedig a toubai központú, békés murid irányzat.

A murid irányzatról és az irányzat alapító Amadu Mamba Sejkről, Toubáról, a murid szent városáról és Afrika Mekkájáról majd egyik következő írásunkban olvashatnak bővebben.